

SARATONNING ERTA BELGILARI VA ULARNI E'TIBORSIZ QOLDIRMASLIK SABABLARI

Shoira Qo'chqarova

Andijon Davlat texnika institute Biotibbiyot muhandisligi yo'nalishi 77-21

gurux 4-kurs talabasi

e-mail: shoiraibrohimjanovna@gmail.com

+998888681022

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada saraton kasalligining erta belgilari va ularni e'tiborsiz qoldirishning salbiy oqibatlarini haqida so'z yuritiladi. Har xil turdagi saratonlarning umumiy alomatlari, erta tashxis qo'yishning ahamiyati va hayotni saqlab qolishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, kasallikning oldini olishda profilaktik tekshiruvlarning va sog'lom turmush tarzining roli yoritiladi.*

***Kalit so'zlar ;**saraton, onkologiya, erta belgi, tashxis, davolash, profilaktika, sog'lom turmush, immunitet, skrining, og'riq, qon ketishi*

Saraton – bu zamonaviy dunyodagi eng xavfli va keng tarqalgan kasalliklardan biridir. Afsuski, ko'plab holatlarda saraton juda kech aniqlanadi. Bu esa uni davolashni murakkablashtiradi va natijalarga ta'sir qiladi. Shu sababli saratonning erta belgilari haqida ma'lumotli bo'lish, ularni e'tiborsiz qoldirmaslik har bir inson uchun muhimdir. Saraton kasalligining dastlabki alomatlari har doim ham aniq bo'lmaydi, ammo ba'zi belgilar orqali tana signal berishi mumkin. Masalan, organizmda tushunarsiz og'riqlar paydo bo'lsa, bular uzoq davom etsa va o'tmasa, bu shifokorga murojaat qilish uchun sabab bo'lishi mumkin. Shuningdek, teridagi o'zgarishlar – yangi dog'lar, nishonlar yoki mavjud shishlarning o'sishi ham saratonning belgilari bo'lishi ehtimoli bor. Ayniqsa, qon ketishi, yutish yoki

nafas olishdagi qiyinchiliklar, kutilmagan vazn yo‘qotish, holsizlik va uzoq davom etadigan isitma singari belgilar e‘tibordan chetda qolmasligi lozim.

Saratonni erta aniqlash hayotni saqlab qolishda muhim rol o‘ynaydi. Chunki kasallik dastlabki bosqichda aniqlansa, davolash imkoniyatlari ko‘proq, usullari esa samaraliroq bo‘ladi. Masalan, ayrim saraton turlari 1- yoki 2-bosqichda aniqlansa, to‘liq sog‘ayish ehtimoli ancha yuqori bo‘ladi. Kech bosqichlarda esa bu ehtimol keskin kamayadi. Yana bir muhim jihat – profilaktika. Sog‘lom turmush tarzini yuritish, chekish va spirtli ichimliklardan voz kechish, me‘yorida jismoniy faollik, to‘g‘ri ovqatlanish va muntazam tibbiy ko‘rikdan o‘tish saratonning oldini olishda muhim omillardandir. Agar oilada saraton bilan og‘riganlar bo‘lgan bo‘lsa, bu alohida e‘tibor talab qiladi, chunki genetik moyillik ham katta rol o‘ynaydi. Saraton haqida yetarli bilimga ega bo‘lish, tana belgilariga befarq bo‘lmaslik va muntazam profilaktik tekshiruvlar – bu kasallikdan himoyalalanishning eng kuchli yo‘llaridan biridir.

Saratonning ayrim turlari yillar davomida hech qanday aniq simptom bermasligi mumkin. Masalan, jigar yoki buyrak saratoni ichki a‘zolarida rivojlanadi va belgilari ancha kech namoyon bo‘ladi. Shuning uchun har yili umumiy tibbiy tekshiruvdan o‘tish tavsiya etiladi. Bu orqali hatto alomatlar paydo bo‘lishidan oldin xavfli jarayonlarni aniqlash mumkin. Ko‘krak saratoni ayollar orasida eng ko‘p uchraydigan turlardan biri bo‘lib, uy sharoitida muntazam tekshiruv o‘tkazish foydali hisoblanadi. Har oyda bir marta ko‘krakni qo‘l bilan tekshirib ko‘rish va har qanday g‘ayritabiiy shish, qattiqlik yoki teri tortilishi aniqlansa, darhol shifokorga murojaat qilish kerak. O‘pka saratoni esa ko‘pincha chekuvchilarda kuzatiladi va boshlang‘ich bosqichlarda yo‘tal, ovozning o‘zgarishi yoki tez-tez shamollash belgilari bilan namoyon bo‘ladi. Aksariyat odamlar bu belgilarni oddiy shamollash deb qabul qiladi va vaqtida shifokorga bormaydi. Natijada tashxis kechikadi. Saraton nafaqat organizmga, balki inson ruhiyatiga ham kuchli ta‘sir ko‘rsatadi. Kasallikni erta bilish nafaqat sog‘liq, balki ruhiy tayyorgarlik va ijobiy

kayfiyat bilan kurashishda ham yordam beradi. Ko‘pchilik bemorlar erta bosqichda qo‘llangan davolash usullari, masalan, nishonli terapiya yoki immunoterapiya orqali yaxshi natijalarga erishmoqda. Zamonaviy tibbiyotda diagnostika texnologiyalari ancha rivojlangan. MRT, KT, biopsiya, qon tahlillari orqali saraton hujayralari erta aniqlanadi. Ammo bu usullarni vaqtida qo‘llash uchun eng avvalo inson o‘z tanasidagi o‘zgarishlarga befarq bo‘lmasligi zarur. Shu sababli har kim o‘z salomatligi uchun javobgar. Saraton – bu hukm emas. Uni erta aniqlash va to‘g‘ri davolash bilan sog‘lom hayot davom ettirish mumkin.

Saratonning kelib chiqishida ko‘plab omillar rol o‘ynaydi. Ulardan eng asosiylari quyidagilar: irsiyat, ekologik omillar, noto‘g‘ri ovqatlanish, stress, yomon odatlar (chekish, spirtli ichimliklar), ultrabinafsha nurlar, radiatsiya, viruslar (masalan, papilloma virusi bachadon bo‘yni saratonini keltirib chiqarishi mumkin) va gormonal buzilishlar. Bu omillar saraton hujayralarining shakllanishiga turtki beradi. Saraton hujayralari oddiy hujayralardan farqli ravishda o‘shini to‘xtatmaydi. Ular tanadagi normal hujayralarni siqib chiqaradi, ichki a‘zolar faoliyatini buzadi va vaqt o‘tgan sayin butun organizmga tarqaladi. Ayniqsa, metastaz bosqichida, ya’ni saraton boshqa a‘zolarga tarqalganida, davolash jarayoni ancha murakkablashadi. Saratonning turli shakllari mavjud: ko‘krak, o‘pka, jigar, oshqozon, ichak, miya, bachadon bo‘yni, prostata va boshqalar. Har birining o‘ziga xos belgilari, xavf omillari va davolash usullari bor. Shu bois umumiy belgilar bilan bir qatorda, har bir inson o‘z yoshi, jinsi va irsiy tarixiga mos ravishda muntazam skrining va tibbiy ko‘riklardan o‘tishi lozim. Mamlakatimizda ham saraton bilan kurashish borasida muayyan ishlanmalar olib borilmoqda. Ayrim viloyatlarda onkologiya markazlari faoliyat yuritmoqda, bepul tekshiruvlar va tarqatma materiallar orqali aholining xabardorligini oshirishga harakat qilinmoqda. Ammo baribir har bir insonning o‘z sog‘lig‘iga bo‘lgan mas’uliyati eng muhim omil bo‘lib qolmoqda. Shuni unutmang: saraton erta aniqlansa — davolash mumkin. Aynan shu fikr har bir kishining ongida

mustahkam joy olishi kerak. Tana signal berayotgandek tuyulsa – bu bejiz emas. Har qanday holatda o‘zini tinglash, xavfsizlik uchun shifokor ko‘rigidan o‘tish oqilona qarordir.

Xulosa:

Saraton – bu zamonaviy tibbiyot oldidagi eng katta muammolardan biri bo‘lib, unga qarshi kurashish har bir insonning o‘z sog‘lig‘iga bo‘lgan e‘tiboridan boshlanadi. Tana berayotgan mayda belgilarni e‘tiborsiz qoldirmaslik, vaqtida tibbiy tekshiruvdan o‘tish va sog‘lom turmush tarzini tanlash orqali saratonni erta aniqlash va uni yengish mumkin. “Saraton – bu hukm emas” degan fikr tobora haqiqatga aylanib bormoqda, biroq bu faqat hushyorlik va mas’uliyat bilan harakat qilganlargagina nasib etadi. Sog‘lig‘imiz – eng katta boyligimiz, uni asrash esa o‘z qo‘limizda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Onkologik kasalliklar profilaktikasi bo‘yicha tavsiyalar. Toshkent, 2022.
2. Xabibullayev Sh.A., Karimov F.O. Onkologiya asoslari. Toshkent tibbiyot akademiyasi, 2020.
3. World Health Organization (WHO). Cancer fact sheets. <https://www.who.int>, 2023.
4. American Cancer Society. Signs and Symptoms of Cancer. <https://www.cancer.org>, 2023.
5. GLOBOCAN 2022 – Global Cancer Observatory. International Agency for Research on Cancer (IARC). <https://gco.iarc.fr>